

WPROWADZENIE

W ubiegłym roku poświęciliśmy osobny numer problematyce postkolonializmu (5/2014). Postanowiliśmy powrócić do tej tematyki, tym razem przyglądając się znaczeniu studiów postkolonialnych w szeroko rozumianych badaniach literaturoznawczych. Na tym obszarze kształtowała się bowiem metodyka tego podejścia, a „prze-pisywanie” (*re-writing*) kanonicznych tekstów literackich doby kolonialnej stanowi ulubioną i szczególnie płodną strategię badawczą.

Po okresie bezkompromisowego ukazywania kulturowej hegemonii Zachodu na przykładzie dzieł literackich, czemu towarzyszyło niejednokrotnie demaskowanie ukrytego rasizmu klasycznych pozycji, studia postkolonialne weszły w fazę bardziej subtelnych analiz.

Obok podejmowania typowych zagadnień, takich jak konstrukcja podmiotu kolonialnego czy form przemocy symbolicznej, nowe analizy zdają sprawę z wielowymiarowego uwikłania dyskursów emancypacyjnych, które niejednokrotnie chcąc oddać głos wykluczonym mniejszościom, tak naprawdę reprodukują dyskurs (neo)kolonialny. Wpływ na to ma między innymi pozycja autorów, którzy nawet jeśli pochodzą z narodów, które kiedyś były poddane imperialnej opresji, to dziś należą do uprzywilejowanego środowiska intelektualnego Globalnej Północy.

Kolonializm w tej perspektywie staje się szczególnym tekstem, który reprodukuje się za pomocą bardzo różnych dyskursów i praktyk – zarówno przez prace naukowe obciążone grzechem orientalizmu, produkty kultury popularnej, dzieła sztuki, jak i przez debaty, których celem ma być rozrachunek z kolonialną przeszłością. Strategie czytania tego specyficznego tekstu wymagają odwołania się do szerokiego kontekstu kulturowego, historycznego i geopolitycznego.

Numer składa się z tekstów różnego typu, które ukazują odmienne aspekty postkolonialnej analizy literatury i innych tekstów kultury. Dobrym wprowadzeniem do lektury bardziej szczegółowych artykułów jest tekst Hanny Gosk. Tytułowy „impuls postzależnościowy” to „bodziec pojawiający się w świadomości jednostek i społeczeństw w sytuacji odczuwalnej zmiany własnej pozycji, jeśli mówić o relacji zachodzącej (najogólniej rzecz ujmując) między dominującym i podporządkowanym”. Z tej perspektywy autorka przygląda się polskim inspiracjom literaturoznawczym studiami postkolonialnymi.

Kolejne teksty poświęcone zostały „(proto)postkolonialnym” wątkom we wczesnej eseistyce W.B. Yeatsa (Wit Pietrzak), obecności praktyk orientalizacyjnych w literaturze podróżniczej Williama Dalrymple’a i Colina Thubrona (Monika

Kowalczyk-Piasieczna), charakterystyce strategii pisarskich Niny Bouraoui na przykładzie powieści *Mes mauvaises pensées* (Clara Zgoła), ideowym następstwom dziewięciomiesięcznej podróży Romana Dmowskiego do Brazylii w 1899 r. (Michał Starczewski), strategiom interpretacji dzieła Kundery (Artur Hellich), przedstawieniom Polaków i Niemców w polskojęzycznej prozie obszaru Galicji w drugiej połowie XIX w. (Michał Krajkowski), wpływowi kultury bałkańskiej na Cyprze (Krzysztof Usakiewicz), literackim reprezentacjom ludobójstwa częściowego w Wolnym Państwie Kongo w latach 1880–1908, zwanym Lokeli (Lech M. Nijakowski), strategii „czytania kontrapunktowego” autorstwa Edwarda Saida (Elżbieta Koziółkiewicz) oraz krytycznej mocy teorii postkolonialnej w konfrontacji z feministycznymi ujęciami problematyki religijnej (Monika Bobako). Mamy nadzieję, że to zestawienie tekstów prowadzi do efektu synergii, który pozwala w nowy sposób spojrzeć na związki literatury i postkolonializmu.

Roman Chymkowski, Lech M. Nijakowski